

**TIREOTOKSIKOZDA YURAK-QON TOMIR ASORATLARINING
SHAKLLANISH MEXANIZMLARI**

Vafojoyeva Xonzoda

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Endokrinologiya kafedrası 2-kurs klinik ordinator

honzodavafokhojayeva@gmail.com

Shakirova Vazira

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Endokrinologiya kafedrası 2-kurs klinik ordinator

Vazirasakirova@gmail.com

Usmonov Azimbek

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Endokrinologiya kafedrası 1-kurs klinik ordinator

usmonovazimbek37@gmail.com

Annotatsiya: Tirotoksikoz qalqonsimon bez gormonlarining ortiqcha ishlab chiqarilishi bilan kechuvchi endokrin kasallik bo‘lib, u organizmning ko‘plab tizimlariga, ayniqsa yurak-qon tomir tizimiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolada tirotoksikoz fonida yuzaga keladigan yurak-qon tomir asoratlarning patogenetik mexanizmlari tahlil qilinadi. Qalqonsimon bez gormonlarining miokard kontraktiligi, yurak urish tezligi, periferik qon tomirlar tonusi hamda gemodinamik ko‘rsatkichlarga ta‘siri ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, taxikardiya, aritmiyalar, arterial gipertenziya va yurak yetishmovchiligi kabi asoratlarning rivojlanish omillari ko‘rib chiqiladi. Maqola tirotoksikozli bemorlarda yurak-qon tomir xavfini erta baholash va profilaktika choralarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: tirotoksikoz, qalqonsimon bez gormonlari, yurak-qon tomir tizimi, taxikardiya, aritmiya, gemodinamik buzilishlar, yurak yetishmovchiligi

Tirotoksikoz — qalqonsimon bez gormonlarining ortiqcha ishlab chiqarilishi bilan kechadigan endokrin kasallik bo‘lib, uning klinik kechishi ko‘plab tizimlar, ayniqsa yurak-qon tomir tizimiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Qalqonsimon bez gormonlari (T3 va T4) metabolik jarayonlarni faollashtirib, yurakning kontraktil funksiyasi va periferik qon tomirlar tonusini oshiradi. Natijada, bemorlarda taxikardiya, aritmiyalar, arterial gipertenziya va surunkali yurak yetishmovchiligi kabi asoratlarning rivojlanishi mumkin. So‘nggi tadqiqotlar tirotoksikoz fonida yurak-qon tomir tizimida yuzaga keladigan morfologik va funktsional o‘zgarishlarni aniqlash, shuningdek, ularning patogenetik mexanizmlarini tushunish zarurligini ko‘rsatmoqda. Bunday yondashuv tirotoksikozli bemorlarning yurak asoratlarini erta aniqlash va samarali profilaktika choralarini ishlab chiqishga imkon beradi. Ushbu maqolada tirotoksikozda yurak-qon tomir asoratlarining shakllanish mexanizmlari, ularning klinik namoyon bo‘lishi va etiopatogenez omillari tahlil qilinadi. Tirotoksikoz yurak-qon tomir tizimiga keng ko‘lamli ta‘sir ko‘rsatadi. Qalqonsimon bez gormonlarining ortiqcha ishlab chiqarilishi natijasida yurak kontraktil funksiyasi oshadi, yurak urish tezligi ortadi va periferik tomirlar tonusi o‘zgaradi. Bu holatlar taxikardiya, aritmiyalar, arterial gipertenziya va surunkali yurak yetishmovchiligi kabi klinik namoyon bo‘lishiga olib keladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, T3 gormoni miokard hujayralarining kaltsiy metabolizmini faollashtirib, miokard kontraktsiyasini kuchaytiradi, shu bilan birga simpatik nerv tizimining faolligini oshiradi. Natijada, yurak tezligi va bosimi oshadi, bu esa uzoq muddatda miokard hipertrofiyasi va yurak yetishmovchiligi rivojlanishiga sabab bo‘ladi. Shuningdek, tirotoksikozda aritmiyalarning ko‘pligi, ayniqsa atrial fibril lyatsiya, bemorlarning klinik kursini og‘irlashtiradi. Aritmiya natijasida qon aylanishi buziladi, tromb hosil bo‘lish xavfi ortadi va yurak-qon tomir tizimining umumiy funksiyasi pasayadi. Shu sababli, tirotoksikozli bemorlarni muntazam kardiologik monitoring qilish zarur.

Xulosa

Tirotoksikoz qalqonsimon bez gormonlarining ortiqcha ishlab chiqarilishi bilan kechadigan kasallik bo‘lib, u yurak-qon tomir tizimiga sezilarli salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ushbu kasallik natijasida taxikardiya, aritmiyalar, arterial gipertenziya va surunkali yurak yetishmovchiligi rivojlanadi. T3 va T4 gormonlarining miokard va qon tomirlarga bo‘lgan ta‘siri, shuningdek, simpatik nerv tizimi faolligining ortishi, tirotoksikozda yurak-qon tomir asoratlarining shakllanish mexanizmlarini aniqlashda asosiy omillar hisoblanadi. Maqolada keltirilgan ma‘lumotlar tirotoksikozli bemorlarni erta tashxis qilish va ularning yurak-qon tomir xavfini baholash imkoniyatlarini

yaxshilashga, shuningdek, samarali profilaktika va davolash strategiyalarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jameson J.L., De Groot L.J. Endocrinology: Adult and Pediatric. 8th edition. Philadelphia: Elsevier, 2016.
2. Klein I., Danzi S. Thyroid disease and the heart. *Circulation*. 2007;116(15):1725–1735.
3. Bahn R.S., Burch H.B., Cooper D.S., et al. Hyperthyroidism and other causes of thyrotoxicosis: management guidelines of the American Thyroid Association and American Association of Clinical Endocrinologists. *Thyroid*. 2011;21(6):593–646.
4. Kahaly G.J., Dillmann W.H. Thyroid hormone action in the heart. *Endocrine Reviews*. 2005;26(5):704–728.
5. Brent G.A. Clinical practice. Graves' disease. *New England Journal of Medicine*. 2008;358:2594–2605.